

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Christianstads Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1848, 1849 och 1850.

STOCKHOLM, 1853.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INLEDNING TILL

Kongl. Maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1817/1821-1851/55.

Kungl. Maj:ts överståthållares i Stockholms stad och Kungl. Maj:ts befallningshavandes i Sveriges län till Kungl. Maj:t femårsberättelser. Vissa femårsperioder finns även tabellbilagor.

Berättelserna innehåller följande avdelningar:

- Länets allmänna beskaflenhet
- Innevånare
- Näringar
- Politisk författning
- Städer

Efterföljare:

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetad och utgivet av Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1863-1912. Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes uti Christianstads Län till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifna Embets-berättelse för åren 1848, 1849 och 1850. Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2010. Vid digitaliseringen har en innehållsförteckning skapats och lags till.

KONGL. MAJ:TS BEFALLNINGSHAFVANDES

uti

Christianstads Län

till

KONGL. MAJ:T

i underdåntighet afgifna

EMBETS - BERÄTTELSE

för åren 1848, 1849 och 1850.

STOCKHOLM, 1853.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
Kongl. Boktryckare.

INNEHÅLL

Underdånig berättelse

	Sid.
§ 1. Länets allmänna beskaffenhet.....	3.
§ 2. Länets Invånare.....	3.
§ 3. Näringar.....	4.
Jordbruket.....	4.
§ 4. Politisk Författning.....	7.
Kammar-Verk.....	7.
§ 5. Städer.....	11.
Christianstad.....	11.
Engelholm.....	13.
Cimbritshamn.....	13.

Tabellbilaga

Uträkning, som utvisar medium af Tre års markegångspris för
Christianstads Län

Tabell för Städerne inom Christianstads Län

Tabell för Landet inom Christianstads Län

Underdånig Berättelse om tillståndet i statistiskt och ekonomiskt
hänseende inom Christianstads Län för åren 1848, 1849
och 1850.

§ 1.

Länets allmänna beskaffenhet

har under loppet af dessa trenne år ej undergått några speciella förändringar, som äro anmärkningsvärda att i denna underdåniga berättelse intagas. Dock synas nya odlingar, åkerbrukets förbättrade skick, friare grundsatser i näringslagarne och arbetskrafternes användande på ett bättre och ändamålsenligare sätt inverka, om också småningom, på folkets och landets kultur-tillstånd i allmänhet och således äfven på Länets allmänna beskaffenhet i detta hänseende. Hvad som derföre bör först afhandlas är

§ 2.

Länets Invånare.

En stigande folkökning visar sig äfven under de 3:ne sistförflutna åren. Vid 1847 års mantalsskrifning uppgafs folkmängden inom Länets vara 178,194 personer. År 1850 var förhållandet:

<i>På Landet:</i>	Skattskrifne personer	94,247.
	Skattfrie af Gemenskapen vid Indelta Arméen . .	1,257
	Öfrige skattfrie	80,554
		84,811.
<i>I Städerne:</i>	Skattskrifne personer	5,063.
	Skattfrie. Värfvade Arméen inberäknad	4,064.
	Summa personer	185,185,

och således en tillökning af 6,991 personer.

Går man i denna beräkning något längre tillbaka, eller från och med år 1838, då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hade nåden afgifva underdånig be-

rättelse för sistnämnde och näst föregående fem åren, synes folkkökningen under sist förflutna tolf år utgöra 29,450 personer eller stigande något öfver 20 procent.

De härtill bidragande orsaker äro desamma som af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uppgåfvos i dess sednaste underdåniga berättelse. Vidgade odlingar hafva skapat nya bostäder, och jordens alltjemnt stigande köpvärde, som bidragit till en fortsatt jordens delning emellan flera ägare, hvarigenom hushållens antal ökats, är, jemte begäret till sjelfberoende, orsaken till denna hastiga tillväxt i folknummern. Om anledning ej saknats till bekymmer i följd af jordens öfverdrifna sönderdelning, hvarigenom bosättningar uppstå på så små lägenheter, att den produktion, som deraf hittills kunnat fås, varit mindre än som behöfts för konsumtionen, har ej heller anledning saknats till enahanda bekymmer för dem, som ej kunnat med äganderätt tillvinna sig fastighet, utan nödsakas söka sin bergning genom en osäker arbetsförtjenst. Likväl bör detta bekymmer minskas, i samma mån som jordens afkastning genom ett bättre och rationellare jordbruk ökas och binäringar uppstå, som lemna större arbetsförtjenst. Tillfredsställande är det därför kunna vitsorda att, om än mycket i detta hänseende återstår, både jordbruk och en del andra näringar gå framåt, hvarigenom de fruktade missförhållandena till en del afhjelpas. Härtill bidrager äfvenledes att den allmänna undervisningen allt mer och mer stadgar sig. Folkskolorna inom Länet äro på de flesta ställen färdiga och ordnade i enlighet med Eders Kongl. Maj:ts derom gifna nådiga föreskrifter. Allmänheten, som ej längesedan visade sig tvehägsen om den egentliga nyttan af skolbildning, börjar nu med mera intresse omfatta dessa skolor och inse nyttan deraf för det uppväxande släktet.

§ 3.

Näringar.

Jordbruket, Länets hufvudnäring, framgår alltjemnt i ett förbättradt skick. Flera större jordägare hafva i sednare tider på ett förtjenstfullt sätt och med verkliga ansträngningar gifvit goda exempel att följa såväl i nyodlingsväg, som i förändrade och förbättrade anordningar till jordens bruk och egendomarnes skötsel. Mindre jordägare följa dessa exempel och har de sednare åren hos allmogen visat sig ett varmare intresse för jordbrukets förkofran. Hägen att förbättra och antaga godkända regler för åkerbruket är lifligare än förr. Häruti får man söka den väsendtligaste orsaken till jordvärdets stigande.

Önskligt dock att denna håg något mer, än förhållandet i verkligheten är, mätte de krafter den äger och ej alltför vidsträckt begagnade krediten, som ej sällan med mindre varsamhet anlitas, så väl i fråga om köp som företag i förbättringsväg. Under dessa trenne år hafva någorlunda goda skördar lönat arbetarens mödor. Den i förra underdåniga berättelsen omnämnde så kallade potatesjukan har visserligen under de trenne åren ej alldeles upphört, men likväl varit i aftagande och mindre vidsträckt. Denna för landtmannen så vigtiga jordfrukt är af stort inflytande på jordbruket på dess nuvarande ståndpunkt. Väl hör man hoppas, då jordbruket hinner än mera rationellt utbilda sig, att det nuvarande förhållandet i någon mån förändras, så att denna jordfrukt ej må vara den växt, som hufvudsakligen odlas och på hvars odling och afkastning man fäster sitt egentliga hopp, under det en mindre uppmärksamhet lemnas åt öfriga sädesslag, hvilket, synnerligen inom skogstrakterna, ännu är förhållandet. Skälet härtill är den högt drifna bränvinstillverkningen, dervid egentligen potates användes. Så länge denna näringsgren är ett privilegium för hemmansägaren och ett monopolium fästadt vid jorden, måste jordbruket stå tillbaka för den möjliga vinsten för dagen, hvilken erhålles på sädesproduktionens och ladugårdarnes bekostnad. Konstbrännerier, i hvilka ångapparater användas och i betydande mån öka bränvinsfloden, blifva allt flera och flera, hvaremot antalet af de mindre och enklare redskapen minskas och allt mer försvinna. Det är visserligen den naturliga gången att inrättningar med förbättrade metoder och redskap, i förening med de större kapitaler som dertill användas, taga öfvervigten i täflan med mindre och enklare inrättningar; men anmärkningsvärdt är, att här inom Länet har antalet brännerier minskats och således äfven bevillningen för rörelsen, en gifven förlust för statsverket, utan att produktionen af bränvinet i ringaste mån aftagit, utan snarare ökats. Detta är en följd af ångapparaternes verkan att uttränga de mindre brännerierna. Då denna minskning i bevillningsbeloppet ej är obetydlig i förhållande till det hela, synes uppmärksamheten härvid böra fästas, på det att grunderna för bevillningen för bränvinstillverkning framdeles må derefter bestämmas, så vida ej Staten genom ångbrännerier skall förlora i inkomst, under det produktionen är i stigande.

Den så kallade elakartade lungsjukan bland kreaturen, hvilken utbröt här inom Länet i Södra Åsbo härad i slutet af år 1847, fortgick hela året 1848, hvarefter den afstannade; dock utbröt den åter i Oktober sistlidet år inom Werums socken i Vestra Göinge härad. Följderna af denna sjukdom trycka ej endast den djurägare, som är olycklig få den inom sin ladugård, den är

äfven en landsplåga, som drabbar hela orter deromkring, dels genom vådan att denna sjukdom kan sprida sig, dels genom de mått och steg, som Eders Kongl. Maj:t nådigst anbefallt för att hindra sjukdomens spridande. Norra delen af Länet lider synnerligen här af, inom hvilken ort kreaturs uppfödande och afyttring är en egentlig inkomstkälla. Denna ort begagnar hornboskap ej endast till åkerbrukets skötsel, utan äfven till dragare vid transporter i saknad af hästar. De stränga åtgärder, som måste vidtagas för att hindra sjukdomens spridande, verka högst menligt på dessa orters industri och kunna säkerligen ej i tidens längd fortfara, utan att jordbrukarens bestånd går förloradt. Den ersättning, som Eders Kongl. Maj:t i nåder tillåtit skall lemnas dem, hvilka gjort förluster genom slagtning af de kreatur, som angripits af denna sjukdom, har emottagits med underdånig tacksamhet och har ovilkorligen medfört den nytta, att den bidragit att smittan ej spridt sig utom de socknar, der den egentligen börjat. Att denna sjukdom åter började inom Werums socken i Westra Göttinge härad kan endast förklaras på det sätt, att en jordägare derifrån förlidne sommar år 1850 inköpte tvenne nötkreatur på en marknad inom Kronobergs Län, hvarest kreaturshandel var tillåten. Efter en tid af några månader insjuknade dessa kreatur, utan att något tecken till sjukdomen under mellantiden visat sig. All anledning finnes att dessa kreatur voro komna från Halland till marknadsplatsen. Ehuru det ej kan tillkomma Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att afgöra striden om, huruvida denna sjukdom kan uppkomma på annat sätt än genom smitta, föranlättes Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, på grund af de fakta som hittills visat sig, dock våga uttala den öfvertygelse, att den här i Länet uppkommit genom smitta, och då smittan har kunnat förekommas, har också sjukdomen uteblifvit. Frågor om försäkrings-anstalter till beredande af ersättning för dem, hvilka blifva nödsakade slagta kreatur, som äro af den elakartade lungsjukan angripne, hafva förevarit hos Eders Kongl. Maj:t till Dess nådiga pröfning. De förslag till reglementariska föreskrifter, som blifvit i underdånighet till Eders Kongl. Maj:t öfverlemnade, hafva blifvit af Eders Kongl. Maj:t i nåder fastställda. Men härvid har det dock stannat. Alla bemödanden att sätta dessa öfverenskommelser i verksamhet hafva strandat emot den obenägenhet, som visat sig emot deltagandet i dessa skyddsföreningar. Det synes derföre i detta hänseende ej vara annat att tillgöra än att Staten underhjelper ändamålet, som ovilkorligen ännu ej kan vinnas utan genom utslagtning, så länge läkarekonsten fåfängt använder botemedel så väl mot sjukdomen som dess spridande genom smitta. Emedlertid har genom denna sjukdom nästan all kreaturshandel inom norra delen af Länet afstannat. För

öfrigt är ladugårdsskötseln i allmänhet på samma ståndpunkt som förut. Visserligen har omtanken att förbättra äfven denna gren af landthushållningen på ett och annat ställe visat sig, och måhända kan denna väckelse verka godt och gifva mera lif åt omtanken hos andra att fästa sin håg och sina bemödanden att åtminstone i någon mån förbättra hvad som i så hög grad tarfvar förbättring.

Hästafvelns förbättrande fortgår och visar goda resultater. Får-racens förädling vill i allmänhet ej få den framgång, man har hoppats. Denna gren af landtbruket står ungefärligen på samma punkt som förut, med undantag af vid några större egendomar, der ägarne fortfara att vidmakthålla ädlare racer.

Skogsskötseln är i lägervall. Hvarken vådan att framdeles känna tyngden af skogsbrist eller uppmaningar hejda skogarnes medtagande och icke i ringaste mån bidrages till återväxt. Så länge hvarje skogsägare har envälde öfver sin skog och äger laglig rätt att behandla den utan något afseende på efterkommandes rätt, står ingen hjälp att finna.

Bergsrörelsen är inskränkt inom Andrarums alunbruk. I medeltal har tillverkningen under dessa trenne år varit 1,860 tunnor alun till ett pris af 12 R:dr Banko tunnan.

Af inom Länet varande Verk och Inrättningar, som i Tabellen äro upptagne, fortfar pappersbruket Klippan med oförminskad verksamhet.

Binäringarne hafva ej undergått några förändringar.

Sjöfarten, som idkas af kustboarne inom Bjäre härad, har ej heller undergått någon förändring.

Jagten utan betydelse såsom näringsfång.

Landthandeln inskränker sig till utbyte af ortens produkter med afsättning dels i Länets städer och dels på landtmarknader. Spanmål och brännvin utgöra de hufvudsakligaste exportartiklarne. Handeln med kreatur har i betydande mån minskats i följd af boskapssjukan.

§. 4.

Politisk Författning.

Kammar-Verk: Under dessa år har ingen ny Jordebok upprättats; men de af Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefallde förberedelser dertill hafva blifvit påbörjade.

Den enda väganläggning, som på allmän bekostnad blifvit inom Länet påbörjad, är omläggandet af vägen öfver Hallands ås, emellan gästgifvaregårdarne Margretetorp och Karup. Denna omläggning är genom entreprenör verkställd och fullbordad samt den nya vägen indelt till underhåll uppå dem, som haft underhållsskyldigheten af den gamla vägen. Den nya vägen öppnades till begagnande i Maj månad 1850 och uppfyller ändamålet till de trafikerandes belåtenhet. En ny bro, hvartill allmänna medel som bidrag erhållits, vid förra färjstället Tranarp inom Södra Åsbo härad är under arbete och torde kunna nästa år eller 1852 blifva färdig.

Hamnförbättringsarbetet vid lastageplatsen Åhus har bedrifvits med all möjlig verksamhet och skall efter Eders Kongl. Maj:ts nådiga föreskrift vara färdigt nästa år eller 1852. Den soliditet hvarmed arbetet är gjordt lofvar bestånd, och skall denna hamn ovilkorligen verka fördelaktigt på Christianstads stads handelsrörelse, äfvensom vara af väsendtlig nytta för orten deromkring, synnerligen då vattenkommunikationen emellan Åhus och staden blifver förbättrad; hvilket arbete efter plan skulle påbörja när hamnen blifver fullbordad.

Hamnarbetet i Cimbritshamn har dessa år hvilat, enär Rikets Ständer vid 1848 års riksdag ej kunde bevilja något vidare anslag till reparation af den skada, hamnen led af stormarne år 1845.

Några andra arbeten af ekonomisk natur, bekostade af Statens medel eller med bidrag derifrån, hafva under dessa år ej blifvit verkställda.

Kronouppbörderna har dessa år med ordning och utan svårighet verkställts. En någorlunda god afsättning af ortens produkter, med undantag af boskap, har underlättat denna uppbörd.

Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning rörande socken-nämnder och kyrkoråd handhafves på sätt den nådiga Förordningen föreskrifver, dock med mer eller mindre verkan, allt efter som det i socknarne finnes personer, hvilka äga nit och förmåga att vårda de kommunala angelägenheterna. Ännu synes som hågen för kommunal verksamhet ej utbildat sig så, att en kommunal-styrelse kan vara hvad den borde vara. Der besväret är lönlöst, kännes det tungt; och ännu mäktar i allmänhet icke begreppet om nyttan af kommunalväsendet, ändamålsenligt ordnad, göra sig nog gällande för att dessa inrättningar kunna verka tillfyllest.

Fattigvården, som erhöll en bestämd verksamhet genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 25 Maj 1847, hvilken tog sin början i November samma år, har, genom tillämpningen af denna nådiga Förordning, blifvit

blifvit satt i det skick, att den vunnit någorlunda stadga och lemnar obestridliga bevis på sin ändamålsenlighet; hvarföre ock en allmännare belåtenhet med densamma visar sig. Visserligen hafva många församlingar haft svårigheter att bekämpa, dels i följd af ovana att behandla frågor af den betydelse som en väl ordnad fattigvård, dels i följd af de orediga förhållanden, hvilka i fattigvårdsväsendet förut funnos; men allt som erfarenheten vinner stadga afnötas dessa svårigheter betydligt, och resultatet häraf har redan visat, att tiggare på landet nära nog helt och hållet upphört samt att det förra för allmänheten så tryckande, för den late och oordentlige så demoraliserande lösdrifveriet i betydande mån minskats. Det är således med djup underdånig tacksamhet Länets invånare se de tillfredsställande resultat, denna nådiga Författning har medfört.

De åtgärder, Eders Kongl. Maj:t i nåder anbefallt om reservskjutsens öfverflyttande på entreprenad, hafva blifvit verkställda; men resultatet har ej motsvarat Eders Kongl. Maj:ts nådiga afsigter. Entreprenader möta på de flesta ställen hinder, dels i lokala förhållanden, dels i omöjligheten att få entreprenörer som kunna åtaga sig skjutsombytes-bestyret och lemna nödige garantier att kontraktet härom blifver uppfyllt. På flera ställen anse de reservskyldige skjutsningsbesväret ej svårare, än att de ej vilja ersätta entreprenören hans nödige kostnader, och dels försvåras entreprenader af gästgifveri-ordningen och det sätt, på hvilket de resande äga rätt att färdas. Den största svårigheten att få entreprenader allmänna ligger deruti, att de resande äga rätt att när som helst taga skjuts med obegränsadt antal hästar, så att entreprenören är nödsakad hålla ett större antal, hvilket dock knappast förslår vissa dagar eller vissa årstider, då det deremot ej sällan händer, att hästarne och det folk, som entreprenören är nödsakad hålla, kunna veckor och månader vara overksamma och under denna tid ej gifva någon ersättning för underhållet. Derigenom uppstå förluster, för hvilka entreprenörer frukta. Sådana förhållanden förete sig på alla de ställen, der entreprenören är tvungen att sjelf hålla större antal egna hästar, hvarföre ock entreprenader endast kunnat tillvägabringas på de ställen, der hemman, som förut varit skyldige att skjutsa, äro så nära belägne skjutsombytestället, att de kunna ingå öfverenskommelse med entreprenören att deltaga i skjutsningen emot den högre skjutslega, som entreprenören är berättigad uppbära; hvarigenom likväl ändamålet med entreprenaden så till vida är förfeladt, som det i sjelfva verket är reserven som fortfarande skjutsar, endast med den förändringen att den erhåller högre skjutslega. Beviset

på svårigheten att tillvägabringa dylika entreprenader framstår, enär, oaktadt inga beinödanden försumrats, endast nio entreprenadställen finnas inom detta Län.

Cellfängelse-systemet, af Eders Kongl. Majt i nåder anbefaldt, har varit tillämpadt i länsfängelset i Christianstad sedan hösten år 1846. Fem års erfarenhet har visat systemets ändamålsenlighet, och om det med ordning och uppmärksamhet följes, tilltror Eders Kongl. Majts Befallningshafvande sig nu, stödd på den vunna erfarenheten, kunna uttala den fasta öfvertygelse att cellsystemet, synnerligast tillämpadt på ransakningsfångar, äger fördelar, fullt motsvarande de kostnader det medför; dock bör Eders Kongl. Majts Befallningshafvande ej dölja ofullständigheten i systemet så länge ransakningarne ej ovilkorligen skola ske i cellfängelset, utan de anklagade måste hopas på en vagn och transporteras tillsammans till och från häradsfängelserne och stundom der under ransakningstiden förvaras gemensamt i ett rum. Visserligen verkställa Gerts och Willands härads-rätter stundom ransakningar i länsbåket, men då sådant ej låter verkställa sig i afseende på de brottslingar, hvilka skola undergå ransakning vid andre mera aflägsne häraders domstolar, vidlåder härutinnan ett väsendtligt, menligt inverkan missförhållande. Så länge den anklagade skall förhöras och dömmas inom det härad, der brottet är begånget, kan den här anförda olägenhet ej afhjelpas, så vida ej tillgångar finnas att vid hvarje tingsställe bygga cellfängelser. Skulle detta framdeles ske och en dylik förändring med häradsbåket kan tillvägabringas, visar sig dock att stora svårigheter uppstå i fråga om sjelfva fångvården vid dessa mindre och spridda häkten. Det är ej nog att fången sitter i cell; han tarfvar äfven särskild vård och behandling om ändamålet skall vinnas. Självvård, läkarevård och en daglig behandling af fångvårdarne; den ordning, den precision, den rättvisa, hvarmed han bör behandlas, blir nära nog omöjlig i alla dessa spridda fängelser att tillvägabringa och kontrollerna omöjliga. Alla de fördelar, ett cellfängelse kan medföra, försvinna om ej fången der rätt behandlas. I och för cellfängelset i Christianstad har, enligt med Eders Kongl. Majts nådiga föreskrift, ett så kalladt fångvårds-sällskap organiserat sig, för att dels genom besök i cellen medverka till fångens förbättring, och dels, då den dömde från fängelset kan frigifvas, skaffa honom någon tillflyktsort, der han kan få nödigt försvar och den vård, brottslingen eller den sedeförderfvade så väl tarfvar. Detta sällskaps beinödanden hafva lemnat goda resultater. Flera lösgifna fångar hafva genom sällskapets försorg blifvit anställda i tjänst hos enskilde personer och flera hafva blifvit utstyrde med kläder för att såmedelst underlätta möjligheten för

dem att få försvar; och de hafva sålunda blifvit räddade från förderfvet. Visserligen hafva dessa omsorger ej alltid blifvit så tacksamt belönte som de förtjenat, och har en och annan af dessa sålunda hjälpte åter inträdt på brottets och sedlöshetens väg. Men då flera blifvit räddade och åter inträdt i samhället med hopp om bergning och människors välvilja, har sällskapet skördat tillfredsställelse att åtminstone kunna bistå några.

Brandförsäkrings-föreningar, antingen härads eller fögderivis, fortgå i sin verksamhet, till stor nytta för det allmänna. Då Eders Kongl. Maj:t i nåder bifallit att Bjäre härad får ingå i Södra Åsbo härads brandförsäkrings-förening, är hvar och en inom Länet, som äger åbyggnad och lösören, numera i tillfälle att försäkra sin egendom.

Länets sparbank, stiftad år 1826, fortgår med oafbruten verksamhet. Vid slutet af år 1850 ansvarade den, enligt sista revisions-berättelsen, för en om händer hafvande summa af 742,103 R:dr 27 sk. Banko. Erfarenheten lemna dock vid handen att en inrättning af denna art medför många omsorger och äfven svårigheter, helst då den kommer att verka i något större omfång. Då är den också temligen säker mätare af penningställningen inom den ort, der dess verksamhet sträcker sig, enär insättningarnes och uttagningarnes belopp visar i hvad mån penningen är i rörelsen inom orten. Stundom hafva insättningar inkommit till det belopp, att utlåning deraf mött svårigheter, men stundom hafva deremot uttagningarna varit så betydliga, att de vida öfverstigit insättningarne, hvilket medfört svårigheter, då man gerna undviker uppsägningar hos låntagare, som ordentligt uppgör sina liqvider med sparbanken, helst dylika uppsägningar, under sådane perioder, försvåra utlåningarna då god tillgång på penningar finnes i rörelsen.

Sjukvården inom Länet besörjes af 2:ne ordinarie och 1 extra ordinarie Provincial-läkare. Derjemte finnas inom Länet Militär-läkare, som begagnas för den enskilda praktiken.

Länets Lazarett och Kurhus, förlagdt i Läns-residens-staden, erbjuder åt Länets invånare 100 frisängar. Kostnaderna bestridas af fonder, tillkomne genom frivilliga gåfvor. Kurhuset är förenadt med Lazarettet, hvartill kurhus-medlen användas.

§ 5.

Städer.

Christianstad. Folkmängden utgjorde vid 1850 års mantalesskrifning 5,132 personer, de inberäknade som tillhöra Näsby och Nosaby byar samt Åhus

lastageplats, hvilka ställen höra under stadens jurisdiktion, samt dessutom garnison, 1,367 personer, och af Norra Skånska Infanteri-Regementet 114 personer. Således har stadens folkmängd sedan år 1847 ökat med 740 personer.

I staden finnas en Trivial-skola, hvarmed år 1850 förenades den här förut varande Apologist-skolan, en Lancaster-skola, en Borgare-skola, en Flick-skola, Garnisons-skola och Fattig-flickskola.

Näringsarne bestå i handel, handverk och fabriker. Handeln, stadens modernäring, är väl i tilltagande, men förmodas icke kunna hinna önskad förkofra för, än Åhus hamn blir fullbordad och vatten-kommunikationen emellan staden och hamnplatsen förbättrad. Till nämnde hamnbyggnad har staden till och med år 1850 använt 74,143 R:dr 31 sk. 2 rst. Banko, och är arbetet så framskridet, att fartyg såsom vinterliggare redan hunnit begagna denna säkra hamn.

Stadens inkomster af tolag, hamn- och bro-penningar, barlast-, mätare- och väg-penningar utgjorde år 1850: 1,633 R:dr 42 sk. 3 rst. Banko.

De stadens kandlande tillhörande fartyg utgöras af 3 skonertar och 2 slupar af 219¹⁰⁰ svåra lästers dräktighet.

År 1850 funnos i staden 152 mästare, 120 fabriks- och handverks-gesäller samt omkring 300 lärningar. Handverksmästarne äga tarflig bergning och äro i allmänhet skickliga i sina yrken.

Tillämpningen af handels-, fabriks- och handverks-ordningarne hafva i följd af det nu rådande större tillfälle till täflan beredt fördelar åt många arbetare.

Staden har under sin domvärjo betydliga jordar, ehuru de brukas utan särdeles fördel för staden af enskilde.

Å klädesfabriken tillverkades år 1850 för ett värde af 22,449 R:dr 36 sk. Den skötes med 34 personer. De öfrige fabrikerne, bestående af garfverier med 8 arbetare, tillverka för 12,000 R:dr och färgerier med 12 arbetare tillverka för 8,000 R:dr. Öfrige fabriker hafva obetydlig rörelse.

I staden finnes 1 boktryckeri, som sysselsätter 10 personer.

Fattigvården handhafves af en af staden vald fattigvårds-direktion. Underhållet bestrides genom särskilda fonder, gifna af enskilda personer, och årlig uttaxering hos stadens skattskrifne invånare.

Bevillnings-värdet af de under stadens jurisdiktion lydande fastigheter utgjorde år 1850: 1,482,482 R:dr 30 sk. 10 rst. och har bevillning sistnämnde år erlagts med 10,512 R:dr 41 sk. 3 rst. Banko.

Staden har skyldighet att underhålla 10 båtsmän, för hvilka vakansafgift erlägges.

Tillika får nämnas att efter den år 1847 staden öfvergångne eldsvådan hafva flera hus och gårdar blifvit åter uppbyggde. Det byggnadslån af 100,000 Rdr, som från Riksgälds-Kontoret utbetalas, har varit en ej obetydlig hjälp i detta hänseende; och finner man att de åter bebyggda tomterna äro försedda med både vackra, rymliga och solida åbyggnader, hvilka äro en prydnad för staden. Den af Eders Kongl. Majt anbefallda raseringen af fästningsverken har redan påbörjats och lemnat rum för nya tomter att begagna när ett sådant behof inträffar.

Engelholm.

Stadens folkmängd utgjorde år 1847: 1,108 personer. Vid 1850 års mantalsskrifning utgjorde folkmängden 1,190 personer. Således har staden under dessa 3:ne sistförflutna åren fått en tillökning af 82 personer.

Näringsgrenarne äro: handel, som likväl är obetydlig, något åkerbruk, men mest handtverkerier.

Staden har en, enligt författningarne inrättad folkskola samt en af borgerskapet, för dess barn, underhållen skola.

Staden är derjemte station för en Provincial-läkare samt en Bataljonsläkare.

För en tilltänkt hamnbyggnad är anslag af allmänna medel hos Eders Kongl. Majt i underdånighet begärdt och ett aktiebolag har bildat sig för arbetets underlättande.

Cimbritshamn.

Stadens folkmängd utgjorde år 1850: 1,329 personer och har således sedan 1847 ökat med 30 personer.

Stadens invånares villkor hafva sedan 1847 icke undergått någon märkbar förändring.

Hamnbyggnadsarbetet, påbörjadt år 1843 och fortsatt till mot slutet af år 1845, ökade rörelsen och arbetsförtjensten inom staden. Sedan vid sistnämnda tid ovanliga stormar förstört en del af arbetet och medel saknats till skadans botande och arbetets fullbordande, har detsamma, enligt Eders Kongl. Majts nådiga skrifvelse den 2 November 1846, blifvit instäldt till dess sig visade om Rikets Ständer beviljade anslag till hamnbyggnadens fulländande.

Fabriksrörelsen bedrifves genom 3:ne färgerier, 3:ne lädergarfverier, 3:ne urfabriker och 2:ne tegelbruk. Vid dessa inrättningar hafva per medium 44 arbetare blifvit använde och tillverkningarnes värde uppgått till cirka 18,352 R:dr årligen.

Handtverkerierna utgöras af 36 mästare, 28 gesäller och 49 lärningar.

Sjöfarten bedrifves med 16 à 18 fartyg af öfver 10 lästers dräktighet, och sistlidne året begagnades 16 fartyg af tillhopa 438 lästers dräktighet och 4 st. under 10 läster. Dessa fartyg hafva hufvudsakligen användts till inrikes sjöfart och endast någre få till fraktfart utrikes orter emellan.

Staden underhåller en folkskola och har äfven en apologistkola med en lärare.

Christianstads Landskansli den 15 Oktober 1851.

GEORG VON ROSEN.

O. Beckmann.

Carl Arch. Olsson.

Uträkning,

som utvisar medium af Tre års markegångspris för Christianstads Län.

	Markegångspris för år												Medelpriset.		
	1848.			1849.			1850.			Summa Banko.					
	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.
1 Tunna Hvete	10	32	—	10	32	—	11	5	4	32	21	4	10	39	1 $\frac{1}{2}$
1 d:o Råg	6	37	4	7	5	4	8	21	4	22	16	—	7	21	4
1 d:o Korn	5	—	—	4	32	—	5	32	—	15	16	—	5	5	4
1 d:o Hafra	3	13	4	2	37	4	3	5	4	9	8	—	3	2	8
1 d:o Vicker	6	21	4	6	10	8	6	26	8	19	10	8	6	19	6 $\frac{2}{3}$
1 d:o Bohvete	5	5	4	4	45	4	5	34	8	15	37	4	5	12	5 $\frac{1}{2}$
1 L& Smör	6	21	4	6	26	8	6	26	8	19	26	8	6	24	10 $\frac{2}{3}$
1 Tolft bräder, 6 aln. långa, 1 $\frac{1}{4}$ tum tjocka och 8 tum breda	2	40	—	3	—	—	3	—	—	8	40	—	2	45	4
1 d:o d:o af lika längd och tjocklek samt 7 tum breda	2	28	—	2	37	4	2	37	4	8	6	8	2	34	2 $\frac{2}{3}$
1 Dränge-Dagsverke	—	18	—	—	20	—	—	20	—	1	10	—	—	19	4
1 Öke-Dagsverke	1	16	—	1	16	—	1	16	—	4	—	—	1	16	—
1 L& Talgljus, 7 st. på marken	6	16	—	6	—	—	6	8	—	18	24	—	6	8	—
1 & Gula Vaxljus	1	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	1	—	—
1 Kanna Rofolja	1	24	—	1	24	—	1	20	10	4	20	10	1	22	11 $\frac{1}{2}$
1 Kanna Siltran	1	8	—	1	12	—	1	16	—	3	36	—	1	12	—
1 Famn Björkved	9	13	4	9	37	4	9	37	4	28	40	—	9	29	4
1 d:o Bokved	12	13	4	13	26	8	13	26	8	39	18	8	13	6	2 $\frac{2}{3}$
1 d:o Alved	7	8	—	8	16	—	8	16	—	23	40	—	7	45	4
1 d:o Tallved	6	28	—	7	26	8	7	26	8	21	33	4	7	11	1 $\frac{1}{2}$
1 Lass Ved	2	2	2 $\frac{2}{3}$	2	12	5 $\frac{1}{3}$	2	12	5 $\frac{1}{3}$	6	27	1 $\frac{1}{3}$	2	9	4 $\frac{2}{3}$
1 d:o Bräntorf	1	—	—	1	—	—	1	—	—	3	—	—	1	—	—
1 L& Höl	—	9	—	—	10	—	—	10	—	—	29	—	—	9	8
1 L& Haln	—	4	8	—	4	8	—	5	1 $\frac{1}{3}$	—	14	5 $\frac{1}{3}$	—	4	9 $\frac{1}{3}$
1 Kanna Hackelse	—	—	4 $\frac{2}{3}$	—	—	4 $\frac{2}{3}$	—	—	5 $\frac{2}{3}$	—	1	3	—	—	5
Passevolans-afgift för Kavallerihästars fouragering	8	21	8	8	22	8	8	41	5 $\frac{1}{3}$	25	37	9 $\frac{1}{3}$	8	28	7 $\frac{1}{3}$
1 Mansportion utom bröd	—	11	7 $\frac{1}{3}$	—	11	10 $\frac{1}{3}$	—	11	8 $\frac{1}{3}$	—	35	2	—	11	8 $\frac{2}{3}$
1 Hästration	—	15	8	—	16	5 $\frac{2}{3}$	—	13	6 $\frac{2}{3}$	—	45	8 $\frac{1}{3}$	—	15	2 $\frac{2}{3}$
1 Mark mjukt bröd	—	2	11 $\frac{1}{3}$	—	1	9 $\frac{2}{3}$	—	1	8 $\frac{2}{3}$	—	6	5 $\frac{2}{3}$	—	2	1 $\frac{2}{3}$
Vakans-afgift för hel Rote . . .	45	9	6	45	8	6	50	46	11	141	16	11	47	5	7 $\frac{2}{3}$

	Markegångspris för år												Medelpriset.		
	1848.			1849.			1850.			Summa Banko.					
	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.	R:r	sk.	r.
<i>Båtsmans-Beklädnads-Persedlar.</i>															
1 Tröja af vadmal	6	42	—	6	42	—	6	42	—	20	30	—	6	42	—
1 Väst med armar af dito . . .	4	42	—	4	42	—	4	42	—	14	30	—	4	42	—
1 par Långbyxor af dito	4	4	—	4	4	—	4	4	—	12	12	—	4	4	—
1 Hatt	1	24	—	1	24	—	1	32	—	4	32	—	1	26	8
1 par Läderskor	2	32	—	2	32	—	2	32	—	8	—	—	2	32	—
1 par Ullstrumpor	—	32	—	—	32	—	—	32	—	2	—	—	—	32	—
1 Skjorta	1	16	—	1	16	—	1	16	—	4	—	—	1	16	—
1 Halsduk	—	18	—	—	18	—	—	18	—	1	6	—	—	18	—
<i>Soldats-Munderings-Persedlar.</i>															
1 Vapenrock	10	13	6	10	—	—	10	12	—	30	25	6	10	8	6
1 Kask	6	16	—	6	14	—	6	16	—	18	46	—	6	15	4
1 Halsduk	—	22	—	—	19	—	—	19	—	1	12	—	—	20	—
1 par Byxor	6	21	4	6	16	—	6	22	—	19	11	4	6	19	9 $\frac{1}{3}$
1 Skjorta	1	12	6	1	12	6	1	12	6	3	37	6	1	12	6
1 par Stöfletter	—	46	—	—	46	—	—	46	—	2	42	—	—	46	—
1 par Strumpor	—	32	—	—	32	—	—	32	—	2	—	—	—	32	—
1 par Skor	2	32	—	2	32	—	2	32	—	8	—	—	2	32	—
1 par Linnebyxor	2	22	8	2	22	—	2	22	8	7	19	4	2	22	5 $\frac{1}{2}$

Christianstads Landskontor den 14 Oktober 1851.

O. Beckmann.

TABELL för Städerna inom Christianstads Län.

[illegible]

Christianstads Landskontor den 14 Oktober 1851.

Georg von Rosen.

O. Beckmann.

TABELL för Landet inom Christianstads Län.

	Hemmantal.		Diverse Lägenheter, Verk och Inrättningar.	Utsäde af						Medelafkastning, sedan utsädet är afdraget.						Underhållna Kreatur.						Uppskattadt värde.		Efter 1sta Artikeln.							
	Formelltd.	Oformelltd.		Hete.	Råg.	Korn.	Häfr.	Blandad.	Äter.	Pottas.	Hete.	Råg.	Korn.	Häfr.	Blandad.	Äter.	Pottas.	Häfr.	Ovar.	Kor.	Ungbockar.	Får.	Står.	Götter.	Rödr.	s.	r.	Rödr.	a.	r.	
	Mantal.	Mantal.	St.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	Tr.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	St.	Rödr.	s.	r.	Rödr.	a.	r.	
Kungs- och Kungs Ladugårdar, Hemman	1	1			8	8	2	5	1	30			40	40	10	25	5	180	4	4	10	5	10	8		6,650			1	30	
Fribeten			1	70																											
Krono-Säterier	11	2 1/2		8	16	10	16		4 1/2	17 1/2	48	96	50	50		22 1/2	140	14	12	30	44	30	40		2,200				53	30	
Frälse-Säterier	172 1/2	106 1/2		599	2,458	2,261	1,904	276	963	9,595	3,667	13,480	13,014	16,969	1,230	5,205	56,550	1,599	1,037	2,749	2,440	6,430	3,502		1,200				3		
Säter-Rusthåll	13 1/2	13 1/2		43	164	177	103	14	51	475	272	851	1,016	470	68	237	2,552	172	145	232	144	194	280		925,434				477	6	
Rå- och Rors-Hemman	51	8 1/2		16	60	90	50	15	12	300	96	360	450	226	60	72	1,800	52	42	80	75	212	125		25,468				14	30	
Insöckne Frälse-Hemman	507 1/2	593 1/2		557	4,918	5,916	2,852	1,492	1,363	15,880	3,013	27,381	30,542	12,578	6,666	6,815	90,322	4,818	3,041	7,162	6,942	11,139	9,973	266	2,395,192				1,896	18	
Utsöckne Frälse-Hemman	583 1/2	671 1/2		579	6,352	5,638	3,076	1,284	2,029	12,154	4,292	33,987	31,924	13,390	6,123	10,145	69,438	6,389	3,445	7,822	7,351	16,237	11,985	306	2,836,408				4,539	12	
Frälse-Skatte-Hemman	16 1/2	14 1/2		17	239	177	99	6	94	214	102	1,195	1,239	396	24	120	856	210	74	109	157	740	269		81,478				58	18	
Krono-Hemman	53 1/2	70 1/2		101	1,114	1,051	410	197	303	1,537	611	6,026	6,139	1,696	860	1,515	7,930	678	493	920	1,006	2,062	1,119	30	320,268				240	30	
Krono-Rusthålls-Hemman	31 1/2	39 1/2		5	83	70	30	7	23 1/2	87	30	435	438	123	81	118	440	51	26	57	76	134	81		19,376				14	24	
Krono-Skatte-Hemman	103 1/2	130 1/2		94	1,208	1,223	659	335	371	1,613	568	6,682	7,085	2,892	1,596	1,855	10,688	1,154	722	1,658	1,895	1,892	2,358	60	449,585				266		
Dito Rusthålls-Hemman	987 1/2	1,289 1/2		952	11,860	12,761	6,262	3,817	2,983	23,809	5,771	66,601	66,633	27,445	15,166	14,815	137,980	11,458	6,852	15,973	14,895	24,345	22,493	700	4,671,190				4,149		
Dito Augments-Hemman	90 1/2	122 1/2		60	996	1,182	338	267	203	2,194	380	5,303	6,024	1,510	1,015	12,770	1,291	458	1,208	1,355	1,710	1,553			422,786				322	42	
Militie poställen	175 1/2	208 1/2		321	2,032	2,203	990	387	594	4,199	1,957	11,170	11,163	4,182	1,754	2,970	23,060	1,772	1,074	2,128	2,462	3,767	3,155		797,248				491	36	
Civila poställen	13 1/2	14 1/2		13	130	139	82	29	28	355	72	712	717	350	138	140	2,050	150	76	171	169	218	258		66,748				41	24	
Ecklesiastika poställen	112 1/2	111 1/2		210	1,641	1,744	896	201	621	2,448	1,270	8,951	10,022	3,716	955	3,105	13,412	1,432	828	1,762	1,795	2,794	2,129		498,700				316	42	
Domkyrko-Hemman: Skatte.	13 1/2	13 1/2		11 1/2	180	172	87	37	53	194	694	959	1,080	371	177	263	1,194	184	94	197	174	169	239		56,926				26	18	
Dito Krono	2 1/2	3 1/2		1	28	40	19	5	15	53	6	140	265	77	22	75	202	36	16	23	20	37	41		6,597				4		
Gymnast- och Skole-Hemman: Krono	11 1/2	11 1/2		1	64	49	30		25	65	6	320	343	120	125	200	57	18	26	45	208	63			550				24		
Hospitals- och Barnhus-Hemman: Frälse-Skatte.	18 1/2	20 1/2		23	311 1/2	329	150	75	84	456	141	1,688	1,956	652	360	420	2,730	378	72	387	351	354	473	6	121,823				86	18	
Dito Skatte	1 1/2	1 1/2		4 1/2	22	10	6		3	40	25 1/2	77	110	42	26	15	230	48	8	20	17	26			5,750				4	24	
Dito Krono	1 1/2	1 1/2		3	118	91	50	3	50	114	18	590	637	200	12	250	456	103	36	57	82	349	128		6,482				2	18	
Kyrko-Hemman: Frälse	4 1/2	4 1/2		10	56	84 1/2	37 1/2	14	13 1/2	145	60	336	422 1/2	152 1/2	59	67 1/2	755	40	32	61	72	133	98		17,900				15		
Dito Skatte	4 1/2	4 1/2		2 1/2	67 1/2	79	42	15	19	132	15 1/2	370	333	92	74	95	778	67	42	99	86	111	120		30,082				21	18	
Dito Krono	5 1/2	7 1/2		5 1/2	5	2			1	7		30	15	10	10	5	56	4	2	10	7	10	12		2,400						
Krigsmanshus-Hemman, Skatte.				472	4	90	105	78	88	40	275	24	506	525	330	386	200	1,160	52	121	58	388	304		56,264				232	12	
Skattlagde Torp, Ufjordar, Urfjellar m. fl. lägenheter utan man-				256	2	69	78 1/2	36	35	21	146	12	384	446 1/2	146	147	105	738	32	115	40	251	159		84,486				139	12	
tal, som ej under något hemmans ränta äro inbegripne: Frälse				542	5	183 1/2	204	80	94	52	400 1/2	30	1,040	1,138	365	398	260	2,032	85	196	103	630	332		96,622				211	42	
Dito Skatte				323	151	175	58	7	14	217	867	1,043	232	35	70	1,204	867	1,043	232	35	70	1,204	867		9,548						
Dito obebyggde				6,943	4	2,964 1/2	1,643	505	468	122	5,307 1/2	24	17,519	8,337	2,046	2,121	610	30,438	533	309	3,334	1,244	4,449		18,637				1,883	42	
Oskattlagde, bebyggde Torp, deraf Rytters- och Soldat-torp 6,943 st.				2,281	1	169	216	1	2	642	868	1,374	4				2,701	317	234	1,481	1,673				903						
Bebyggde lägenheter, afsondrade från hemman under ständig ägarerätt				130	158	210	67 1/2	101 1/2	16	248	42	934	984	273 1/2	407 1/2	80	1,228	85	2	289	69	471	274		46,315				54	36	
Dito på viss tid eller lifstid				2,077	10	98	111	92	36	35	268	70	490	693	397	180	175	1,412	160	30	248	26	387	383		26,350				908	12
Skattlagde Fisker eller Fiskelägenheter af särskilda slag, som ej under nå-				25																					2,900						
got hemmans ränta äro inbegripne: Frälse				61																					15,775						
Dito Skatte				102 1/2																					9,049						
Dito Krono				269																					157						
Oskattlagde				165		44	53																		378,554						
Tull-mjölqvarnar med 332 par stenar																									14,900						
Tull-såggvarnar, grofbladiga																															
Husbehöfs-mjölqvarnar, deraf ingen med särskild i Jordboken uppförd																															
ränta				169																					41,050					26	12
Husbehöfs-såggvarnar				78																					8,600						
Stampar				29																					134,418					3	24
Kopparhammare				4																					4,125					1</	